

SZERKESZTŐI IRODA:

Belmagyar-utca 47-dik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ „ELLENZÉK” ELŐFIZETÉSI DIJA:

Egész évre 16 frt. Negyedévre 4 frt.
Félévre 8 frt. Egy hóra helyben 1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik mindennap, kivéve a vasár- és ünnepnapokat.
Kéziratok nem adatnak vissza.

ELLENZÉK

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP.

KIADÓ-HIVATAL:

Kolozsvárt, Belközép-utca 33. szám.

HIRDETÉSI DIJAK:

Egy centiméternyi tér ára 4 kr. Gyárosok, kereskedők és iparosok árkedvezményben részesülnek. Bélyegilleték minden hirdetés után 30 kr.

Nyilvántartási díjak:

garmond sora után 20 kr. fizetendő.

Kiábrándulás.

Az Ugron Gábor beszéde méltán konsternálta a szabadság igaz barátait. Megmondom, hogy miért.

A fővárosi zsurnalisztikában hosszú ideig nem volt szószólója a valódi önkormányzatnak. Mintegy tizenöt év előtt jelent meg a Grünwald „Felvidék”-je, melyben rámutat a nemzeti részekre, a közigazgatás desolált voltára és hadat üzen a vármegyei rendszernek. A mű szépen, melegséggel volt írva s egészen új győgyömdről beszélt. A hírlapirodalom felkapta, hirdette, elfogadta a műben rejlő eszmekört.

Majdnem ugyanezen időben mondta ki Sennyey báró a híressé vált röpke szót a közigazgatás „ázsiai” voltáról, s kezdte hirdetni a szélesebb körű önkormányzatot kinevezett tisztviselőkkel. E beszéd célzatait az akkori mérsékelt ellenzék magáévá tette, s azóta e kiváló tehetségű férfiak — Apponyi, Beöthy, Grünwald, Horváth, Horváth Lajos, Hodossy, Szilágyi Dezso, Pulszky Ágost, Lányczy Gyula, Ábrányi Kornél és még többen ezen álláspontot hirdették egy-egy szószéken, mint az irodalomban.

Agitációjuk rendszeres volt. Az ellenkező vélemény pedig vagy csak szorványosan jelentkezett, vagy éppen hallgatott.

Igy jött forgalomba egynehány kapós jelszó. Ezek között elsőrendű hatással: a közigazgatás javítása; a magyarosodás térfoglalása; a parlamenti választások szabadságának biztosítása; a tisztviselők függetlensége; a vármegyének, mint aristokratikus intézménynek demokratikus szervezettel való fölcserélése; végre az önkormányzatnak kiszélesítése.

E hangzatos jelszavak tetszettek. Az államosításról kezdett a hírlapirodalom úgy beszélni, mint a magyarságnak, a szabadságnak, a jórendnek, a demokráciának és az önkormányzatnak egyedüli feltételéről.

Azonban elmulasztották a jelszót indokolni. Soha sem feleltek arra, hogy a hangzatosított vívmányok miként lesznek elérhetők. Hanem azért folytatták a jelszavakkal való bolondítást tovább.

A zsurnalistika pedig nem ismerte a vármegyét. Olvasott róla, de nem élt benne. Nézte a külföldi példákat s azokat is szerencsétlenül, mert nem a mai törvényhozási áramlatot tanulmányozta, mely a választási elv felé gravitál, igen gyors lépésekben, hanem a régi állapotokat vizsgálta, midőn sok államban nagy volt a központosítás, s ezt vette mintaképül. Ehez járult, hogy a vármegyék fejlődése organikus természetű, miként az angol county élete. S éppen miként az angol önkormányzatot, úgy a magyart sem lehet helyesen megismerni annak, a ki benne nem élt, és nem működött.

Az áramlat tehát egyre nőtt s magával sodorta a szabadságnak legjobbiszemű barátait is.

Voltunk nehányan, kik figyelmeztették a nemzetet, az államosítás veszélyeire. De szavunk a pusztában hangzott el. Divattá lett mindent remélni az államosítástól, s a divatot nehéz megfékezni; leküzdeni pedig éppen nem lehet.

Egyetlen vigasztalásunk csak az volt, hogy majd, midőn konkrét törvényhozási alakot ölt az eszme, majd ekkor kiábrándul a nemzet, mert látni fogja, hogy az államosítás egyenes ellenfele mindannak, a mit tőle vártak, s hogy az nem egyéb, mint kortes apparatus, mely ugy az egyén, mint a közszabadságot veszélyeztet, mely a társadalmat elvonja az állami funkcióktól, s ekként nem erősíti az államot, hanem gyengíti.

Azonban a kormány nem adott időt a nemzetnek a 282 szakaszt tartalmazó törvényjavaslat kellő tanulmányozására és megfontolására. Másutt

ilyen nagy kérdésben előterjesztik a javaslatot mint a kormány programját a jövőre nézve, s aztán bevárják, hogy arról minden ahoz érő tényező nyilatkozhassék. Nálunk azonban titokban készítették (Ugronként) mint a hamis bankjegyet, s mikor forgalomba hozták, ugyanakkor már törvényhozási tárgyalás alá is erőszakolták.

Mégis egy kis irodalom keletkezett ezen rövid idő alatt is. De senki nem akadt, aki a javaslatot örömmel üdvözölte volna. Senki, a kinek sok kifogása ne lett volna. Senki, a ki azt tartalmában elfogadta volna.

Hanem hát az a zsurnalisztika, mely várta, ohajtotta az államosítást, a komoly és beható kritika használata nélkül, elkezdett a javaslatnak zsoltosmákat zengedezni. Ugy tüntette föl, mintha mindazt elértük volna, a mit hangos jelszavaktól vártunk.

Most íme a függetlenségi párt beható bírálat alá veszi a javaslatot.

A figyelmezők látják, hogy a kormánynak nincsenek argumentumai. Ez kissé lohasztja eddigi buzgóágukat. De egyszerre, a vita nyolczadik napján eléáll Ugron Gábor. Megragadja a bika szarvát; megtapogatja bordáit — s a Ház kacagása közt mutatja ki, hogy nem bika bízá, hanem csak egy nevelésesen nagyszarvu szarvasbogár.

Az eddigi vita a jelszó csinálókát kiverte a következő pozíciókból:

Átlátták, hogy a közigazgatás nem fog javulni; átlátták, hogy az önkormányzat nem tágu, hanem még jobban összezsugorodik; átlátták, hogy a magyarság nem nyer e javaslat által semmit.

Hátra volt még a demokrácia jelszava. Ugron Gábor ennek a jelszónak is megadta a kegyelemdőfést. Kimutatta, hogy a kormány tervezete leszorítja a térről az értelmi osztályt, s uralkodóvá teszi hazánkban az oligarchiát. Kimutatta, hogy a kinevezési elv autokratikus, míg a választás demokratikus.

A rút banyáról így hullt le a lepel — s ma inkább hiszem, mint valaha, hogy e javaslatból nem lesz törvény soha.

B. M.

Politikai hírek.

Államosítás ellen. Szombathelyi függetlenségi párti választói e hó 7-én népgyűlést tartottak, hogy tiltakozásukat fejezzék ki a megyék államosítása ellen. A népgyűlést összehívó felhívásban meg van említve az az eshetőség is, hogy az országgyűlést még ez év folyamán feloszlatják s így szükségessé lesz, hogy a párt ez eshetőséggel szemben már most szervezkedjék.

A sajtótörvény revíziója. A Temesvári Zeitung budapesti bírói köréből arról értesül, hogy az új büntető eljárás keretében az 1848. évi sajtótörvénynek gyökeres reformját is koreztől akarják vinni. A magánvádra tiluló becsületsértést képező sajtótörvények rendes fenyítő bíróság elé utaltatnak. Az esküdtszékek csakis politikai sajtótörvényekben fognak itélni s ezeknek a számát megszorítják.

Az osztrák-magyar államvasut magyar vonalainak államosítása — mint az „Örsz. Ért.” értesül — tényné vált. Az osztrák-magyar államvasut egyesült igazgató tanácsa szombaton délután 2 óráig fél 5-ig tartott ülésben az államosításra vonatkozó és a magyar kormánnyal kötött egyezményt elfogadta.

Az osztrák képviselőházban szombaton terjesztették elő a szocialista törvényjavaslatot, mely nemcsak a büntető határozatok szigorúságával, hanem azzal emelkedik jelentőségre, hogy érvényre nézve nincs időhatározat. A hasontárgy törvényjavaslatot az osztrák kormány 1886-ban nyújtotta be, s ekkor csak öt évre kívánta kiterjeszteni a törvény hatályát. Ez a javaslat soha sem emelkedett törvény erejére, hanem helyette az osztrák kormány a kivételes állapotra vonatkozó rendszabályok alapján járt el. Osztrák parlamenti körökben már az a hír járta, hogy a törvényjavaslatot a magyar kormány nem fogadja el.

alá veszik a törvény ama tendenciáját, mely szigorú határozatok helyett mindent a bíró belátására bíz.

A képviselőházból.

Bpest, jun 7

A képviselőház szombaton folytatta a megyei közigazgatás államosításáról szóló törvényjavaslat általános tárgyalását. Három óra alatt három szónok beszélt, köztük Ugron Gábor, a ki ma fényes szónoki tehetségének egész nagyságával állott sorompóba az önkormányzat védelmére s feladatát kitűnően végezte.

Egyebiránt a vita mindvégig elvi magaslapon volt.

Az első szónok Dégen Gusztáv volt, a ki a jobboldal helyeslései közt fejtegette azt, hogy a mostani parlamenti felelős kormány mellett a választási rendszer többé fenn nem állhat.

Utána Ugron Gábor szólalt fel. Több mint másfél óráig tartó beszédét az egész ház odaadó figyelemmel hallgatta.

Ugron ma igazán szónoki magaslatra emelkedett s nemcsak előadásának tiszta formája, hanem a gondolatok bősége a hasonlatok eleveneége, az eszmék átható igazsága, az érvelés logikai rendje mind hozzájárult ahhoz, hogy zajos hatást keltsen.

Az egész beszéd során uralkodó volt a szónoki lendület, a mely egyre fokozódott, hogy végezetül a legmagasabb pontra emelkedjék.

Ugron igen találó vonásokkal jellemezte a javaslat által teremtett pártviszázatokat s keményen, kiméletlenül, mondta ki nézeteit a kormánynak és pártjának fondorkodó magatartásáról. Egyenes cselszövénynek mondta azt, a mi most történik s azt meg kell hiúsítani.

Nagy hatással beszélt annak a rendszernek bűneiről, a mely a közigazgatás teljes megromlására vezetett az által, hogy mindig, mindenütt csak a kormány hatalmának érvényesítése volt a főszempont.

Zajos tetszést keltett az a fejtegetése, a melynek során a Szapáry gróf politikai inkonzekvenziáit mutatta ki, a mit a jobb oldal arra való alkalomnak használt fel, hogy éljenzéssel tüntessen a miniszterelnök mellett; ez meg Ugronnak szolgált alkalmul egy a jobboldalra irányított szellemes vágásához.

Igazi ékesszólással beszélt azokról a káros társadalmi átalakulásokról, a melyek nyomán követik majd az új rendszert, s különös élel hangsúlyozta azt, hogy az olygarchikus arisztokrácia tulsulya még nagyobb arányokban fog ezután érvényesülni. Az önkormányzat nagy hatású védelmére szolgáló beszédének végén határozati javaslatot adott be a törvényjavaslatnak elutasítása iránt.

Ugron beszédét az egész ház nagy figyelemmel hallgatta; a szélső baloldalon egy mást érte a felhangzó zajos helyeslés, végtül pedig hosszantartó éljenzéssel és tapssal tüntették ki a szónokot.

Öt percznyi szünet után Pulszky Ágost mondta el a beszédét, melyben polemizálva Ugronnal, Vadnay Andorral, meg a javaslat többi ellenzőjével, főképp azt fejtegette, hogy az államhatalom egységes érvényítése szempontjából szükséges a közigazgatás államosítása.

Egy óra után az elnök a vita folytatását hétfőre halasztotta s Tóth Antal, Komjáthy Béla meg Csáth Zsigmond terjeszték elő interpellációikat.

Magas színvonal.

A „Nemzet” így ír gr. Szapárynak egyik felszólalásáról:

Szapáry Gyula gr. miniszterelnök magas színvonalon álló, általános megnyugvást keltett államférfiai nyilatkozata, amellyel minden kételyt eloszlatva, kijelentette, hogy a módosítások elfogadásánál csakis magának a reformnak érdekei vezérelték, annak a felfogásnak adott igazat, amely a reformban nem keres mást, mint amit abban mindenkinek keresnie szabad és kell: a közigazgatás javítását.

Tehát „magas színvonal” és „államférfiai nyilatkozat.” Ez nagy szó. Ám, győződjenek meg olvasóink a „Nemzet” ítéletének hitelképességéről. Ine szöveg az a beszéd: Szapáry Gyula miniszterelnök: T. Ház! (Hallgatás!) Nem tagadom a törvényjavaslatról, sem annak részleteiről nem kívánok ezúttal szólni; ezekről nyilatkoztam első felszólalásom alkalmával s azt hiszem, lesz még alkalom szólni a vita folyamán, hanem nyilatkozni kívánok a most felmerült incidensről. (Halljuk! Halljuk!) Előre is kijelentem, hogy a törvényjavaslat lényegére s annak törvényvé válására sokkal több súlyt fektetek, hogysem ama régóta fölvetett kérdésnek feszegetésével, hogy kit illet a reform apasága, foglalkozzam. (Élénk helyeslés.) En megelégedtem annak kijelentésével, hogy a magam részéről régóta kívánom e törvényjavaslat létesítését. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

Ami magára a törvényjavaslat keresztlvitelére célzó igyekezetemet illeti, úgy a közigazgatási bizottságban, mint e házban eddig főigyekezetem az volt, hogy a törvényjavaslat fölötti diskusszió lehetőleg tárgyalagos legyen és maradjon és arra töreksem, hogy a törvényjavaslaton, ha szükséges, oly módosítások tétessenek, a törvényjavaslatot alkotósság meg, amint azt az ország érdeke megköveteli. (Élénk helyeslés.)

Sokszor történt arra hivatkozás e vita folyamán, hogy a törvényjavaslat mely lényeges módosításokon ment keresztül a bizottság tárgyalásain és kik indítványozták e módosításokat.

En, t. ház, sem a bizottságban nem azért fogadtam el az ott tett módosításokat, sem itt nem azért fogom elfogadni, mert azokat ez vagy amaz indítványozza, nem azért, mert azok ott kompromisszumot képeztek, hanem egyedül azért, mert a tett módosításokat helyeseknek tartottam. (Élénk helyeslés a jobb és baloldalon) és mert azok az eredeti törvényjavaslat lényegének megfelelőek. Éppen azért arra a hozzám intézett kérésre: vajjon azokkal a módosításokkal szemben, melyek a bizottságban elfogadattak milyen állást foglalok el, kijelentem, hogy én igenis a bizottság által tett módosításokhoz és ahhoz a szöveghez, mely a képviselőház előtt fekszik, ragaszkodom; (Élénk helyeslés.) ragaszkodom azért, mert azokat jóknak tartom. Kérem, t. házat, hogy a törvényjavaslatot az előttről fekvő szövegben elfogadni ne tartsák. (Élénk helyeslés a jobb és baloldalon.)

Hol itt a magas színvonal, hol itt az államférfi?

Ugron Gábor beszéde.

— A képviselőház június 7-iki üléséről. —

T. Ház!

A tárgyalás alatt lévő törvényjavaslat Magyarország közigazgatási szervezete egy részének megváltoztatását célozza s kétségtelen, hogy az ebben lefektetett elvek majd a többi, reform alá kerülő intézményeken is át fognak vezetetni.

Egy nemzetnek közigazgatási szerkezte az egész nemzetnek legfontosabb, legtevékenyebb, mert leggyakrabban igénybe vett életszervét képezi. Ez életszervnek működésétől függ a nemzet életműködése is és ha ez az életszerv hibásan alkotatik meg, az az életműködés is, a melyet a nemzet kifizet, hibás lesz. Azért azon bölcs kormányzó és törvényhozó, a ki egy nemzetnek életszervét és általa életműködését is behatóan átalakítani akarja, nem elégszik meg a maga bölcsességével, hanem munkatársul az egész nemzetet szólítja fel. (Élénk helyeslés a szélső balon.) De mi történik most?

A törvényjavaslat a belügyminiszteriumban zárt ajtók mögött készítettet el, miként a hamis bankjegyeket készíteni szokás. (Tetszés és derűtlenség a szélső balon.) Éppen úgy, mint a kik a hamis bankjegyeket forgalomba akarják hozni, azokat egyszerre, hirtelen, nagy tömegben a közönség közé szorítják, hogy az ne vegye észre a hamisítást, úgy a törvényjavaslat is, külön az állami nyomdában kinyomtatva, egyszerre dobott a közönség körébe, hogy rögtön bizottsági tárgyalások alá vonassék. Figyelemmel kísértem a törvényjavaslat sorsát és azt tapasztaltam, hogy senki azzal megelégedve nem volt s legkisebb volt, a ki azt mondogta, hogy a laza, de legtöbb volt, a ki azt mondogta, hogy oktalán abszurdum. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.)

S midőn a javaslat a bizottsági tárgyalások alá került, én azt vártam, hogy a nemzet közvéleményének s nemcsak az ellenzéki pártok véleményének, hanem a kormányt támogatók véleményének is teljes érvényesítésével fog a javaslat tárgyalatni. De csalódtam, mert a bizottsági tárgyalás engem meggyőzött arról, hogy Catonak igaza volt, midőn azt mondta beszédében, hogy a birkák külön-külön megfékezhetetlen állatok, de ha egy nyájba egytérve tereltetnek, igen győnyörten mennek. (Élénk tetszés és derűtlenség a bal- és szélső baloldalon.)

A bizottsági tárgyalások alatt a mi szomszédainktól, a mérsékelt ellenzektől azt vártam, hogy a hiányokat kímélet és tekintet nélkül fogják kimutatni és politikai erejük egész súlyát latba fogják vetni, hogy a törvényjavaslatról a rossz kormányt is hulljék.

És mit tapasztalunk? Azt, hogy nem egy politikai pártnak elhatározottsága és elszántsága, hanem egy szamaritánus egyetnek jószívűségét gyakorolták (Tetszés és derűtlenség a szélső balon), midőn az ellenfél belpokosainak gyógyítására vállalkoztak. És mi lett ennek a nagylelkű cselekedetnek következménye? Az, hogy ezen törvényjavaslat tárgyalása eltért a maga feladatától. Ma nem arról van szó — nagyrészt csak mi beszélünk arról — hogy e törvényjavaslat elfogadtassék-e vagy sem, hanem egészen más politikai konstelláció és a helyzet megváltoztatásáról van szó. Ezért folyik a harc és a midőn a parlamentben jobbról-balról halljuk a beszédeket, csak álarcos bában vagyunk (Ugy van! a szélső balon.), a hol mindenki nem az, a minek magát nevezi, hanem egészen más valami lappang alatta. (Zajos helyeslés a szélső balon.)

Minden kormánypártnak örövendenie kell azon, hogyha oly hatalmas párt, mint a mérsékelt ellenzék, támogatására jó. Mit tapasztalunk? A miniszterelnök ur kijelenti, hogy ő egyedül a kormánypárt művének tartja a javaslatot, a mi azt teszi, hogy „nektek részt a nagy dicsőségből, a nagy eredményből és talán a nagy hatalomból, a melyet e törvényjavaslat útján megszerezünk, nem fogunk adni.”

Feláll azután a kormánypártnak egyik tagja — a mint a Pester Lloyd mondja, „fálat tagja” (Derűtlenség a szélső baloldalon) a Tisza István képviselő ur és tart egy beszédet, a mely nem látszik egyébre irányozva lenni, mint arra, miként riaszthatná vissza a mérsékelt ellenzékot a kormányjavaslat támogatásától. (Ugy van! a szélső balon.)

Ha valami meggyőz minket arra, hogy a javaslat rossz, hogy célja nem a közigazgatás javítása, hanem a politikai hatalomnak megszerzése, kizárólagos és tartós birtoklása: úgy e tény meggyőz. (Helyeslés a szélső balon.) Hisz, ha mi azt a politikát lépten-nyomon követjük, a mely a miniszterelnök ur és Tisza István képviselő ur nyilatkozataiban nyilvánul, be kell, hogy következzék azon kormánypártnak ideje, a mely zárt számot létesít, hogy csak bizonyos szám legyen, a mely a törvényjavaslatokat elfogadja, a többi maradjon ellenzék, és minnek legyen annyi, a ki a hatalomban és annak áldásaiban osztozék. (Élénk tetszés a szélső baloldalon.)

Ez nem is új, t. ház. Erdély egyik választókörletében, egy kis városban, a hol 250 választó volt, megtörtént, hogy ezek közül 130 szövetkezett, hogy képviselőt fog választani és miután e 130 a többséget képezte, a mandátum felett rendelkeztek is. — A többi választópolgárok közül sokan folyamodtak, vették be őket is a 130 közé, (Derűtlenség a szélső balon) de erre azt a választ kapták, 130-an elegenden vagyunk, a többség áldásaiban osztozunk, többre szükség nincs. (Zajos derűtlenség a szélső baloldalon.)

Midőn Tisza István képviselő ur azt a provokációs nyilatkozatot tette, Apponyi Albert gr. határozott kérdést intézett a miniszterelnök urhoz az iránt, vajjon azok, a mik itt a bizottság által módosított javaslatban foglaltatnak, megállapodásnak tekintendők-e? és mi történt? A miniszterelnök ur kitérő választ adott, melyben sem az egyiknek, sem a másiknak nem adott igazat, mert Tisza Istvánnak azt mondogta, hogy a vitát nem kell személyes térére vinni, Apponyi Albert grófnak pedig azt mondogta, hogy a javaslat nem képez kompromisszumot, azonban ő a bizottsági szöveghez ragaszkodik. (Derűtlenség a szélső balon.) Szeretném tudni, hogy Apponyi Albert gróf képviselőúram e nyilatkozattal meg van-e elégedve, azon a helyen, a melyet most az ellenzék elfoglal és vajjon azt a nyilatkozatot érezte volna-e magát kötelezettnek tenni azon a helyen a történet után, a melyet elfoglalt gr. Szapáry miniszterelnök ur.

Nekünk, t. ház, világosan kell látnunk, mert általunk lát a nemzet; lehet itt sakk-táblán játszani, de annak a játéknak erkölcsi és szellemi értékkel kell birni, mert a cselszövények és fondorlatok csak undort keltenek bennünk. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.) és erősebb elhatározást arra, hogy megakadályozzuk ezen törvényjavaslatot, a melynek alkalmából a cselszövények felszínre kerültek és a hatalmi versengéseket és ilyen nyilatkozatokat itt a parlamentben megszűntessük. (Élénk helyeslés és tetszés a szélső baloldalon.)

Azt mondják: a vármegyei önkormányzatot meg kell változtatni ezen törvényjavaslat tervezete szerint; a választást meg kell szüntetni, mert a választott tisztviselők képelenek voltak, mert a választott tisztviselők rosszul kormányoztak és mert a választott tisztviselők kormányzása korruptióval volt teljes.

Hát, t. ház, 1867-ben, mikor az új parlamenti kormány megalakult, az egészen más nézetben volt az önkormányzati intézmények iránt és önk, a kik azt mondják, hogy annak a régi Deák pártnak és kormányférfiaknak, kik 67-ben a kiegyezést létrehozták, örkői és törvényes utódai, önknek köteleseknek kell lenniük, hogy azoknak felfogását

respektálják; én meg meggyőződést meritek abból, ha az ő felfogásuk az enyimmel találkozik, hogy teljesen helyes uton járok.

1867. április 10-én ez is egy április 10-diki nyilatkozat volt — a magyar felelős kormány egy proklamációját bocsátotta ki az összes törvényhatóságokhoz, mely következőleg szól: (olvassa) „A felelős magyar miniszterium, a mint ő felsége legmagasabb bizalmából, az ország kormányát átvette, oly célból, hogy az alkotmányos élet működését újból megindíthassa, első teendőjének tartotta: helyreállítani az alkotmány alapját, a nemzet ősi intézményét: a köztörvényhatóságokat...”

„A szabadság végelemzésében nem más, mint az önkormányzat joga. Ez a jog alig van valahol szélesebb alakra fektetve, mint nálunk: helytartósági intézményeinkben. Ezekben tehát a nemzetnek olyan kincse rejlik, a melyre nem lehetünk eléggé feltételek.”

„De e mellett nem szabad felednünk, hogy minden alkotmány, ha a szabadságjogainak megfelelően akar, csonka és bevégzetlen mű, a mig minden intézményeit nem ugyanazon elv, nem az önkormányzat elve lengi át.”

„Énnélfogva kell, hogy az országos önkormányzat mellett a köztörvényhatóságok önkormányzata is fennálljon.”

Nagy férfiakról beszéltek, kik meggyőződtek arról, hogy az állami adminisztrációnak bebozatala a közigazgatásba föltétlenül szükséges. Azt hiszem, hogy igazán nagy férfiaknak a nemzet azokat ismerheti el, a kik nem jogokat vettek el, hanem jogokat szereztek: Andrássy Gyula gróf, Eötvös József báró s társai, kik a kormányon voltak, kik a nemzetnek alkotmányos életét bár áldozatok árán, de visszaadták, visszaszerelték; azoknak az embereknek nyilatkozatai és véleménye a megpróbáltatás tanúságának eleven pillanataiban sokkal fontosabb és hatékonyabbak kell, hogy legyenek meggyőződésünkre, mint az önkormányzat elve, a hatalom élvezetében cselekednek. (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.)

Váddolhatnák-e a megyei önkormányzati közegeket, hogy hibásak voltak, ha nem lett volna a kormányuk és közegeik hatalma arra, hogy meggátolják azt, hogy a megyei tisztviselői kar arra képes egyénekből alakítsák meg; meggátolják, hogy az jól kormányozzon és ha korrumpált erkölcsöket nem terjesztettek volna? Hiszen mi történt 1872-ben, 1876-ban és 1886-ban? Nem egyéb, mint az, hogy az önkormányzati tevékenység megsemmisített, a kormányhatalom mindinkább kibővíztetett, és most midőn változatlan akar a közigazgatás, nem azt, akarják, hogy az elhibázott utól és módosított elterjedjen és az intézmény eredeti alakjához visszatérjenek, hanem az elhibázott uton tovább akarnak haladni és azt is elakarják törlni, a mi az intézményből még fennmaradt. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Hiszen miben állt a közigazgatás rossz-sasága? Abban, a mit a főispánnak a miniszterium elnézett vagy a mit a miniszterium a főispánnak parancsolt. (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.) Hiszen a közigazgatási tisztikar az utolsó évtizedben nem azért lát-szott fennállni, hogy a közigazgatás teendőit végezze, hanem azért, hogy a kormányuk politikai szolgálatot tegyen, (Élénk helyeslés a szélső balon.) nem azért látszott létezni, hogy az egyéni szabadságot és jogokat biztosítsa és minden megtámadással szemben védelmezze, hanem azért, hogy minél több kormánypartit képviselőt küldjön a parlamentbe. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

A főispánoknak teljes hatalmuk volt. Hiszen ez a hatalom annyira ment, hogy az

ország megszűnt egységes lenni. És arra figyelmeztetem Apponyi Albert gróf t. képviselőtársamat, hogy nem a népies törekvések, nem a nép követelése, nem az önkormányzat tevékenysége az, a mi megbénította Magyarországot közigazgatásában a nemzeti egységet (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) hanem az, hogy 63 főispán közt felosztott az ország, minden főispánnak teljes és korlátlan hatalom adatott, (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.) minden főispán a maga képére, a maga kényére, a saját vágyai és céljai szerint alakította át a vármegyét (Élénk helyeslés a szélső balon.) és 63 főispán egyénisége 63 különböző természetű vármegyét alkotott meg. (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.)

És ezzel szemben a belügyminiszterium mit tett? A helyett, hogy az egységet képviselte volna; a helyett, hogy egyenlő jogot igyekezett volna érvényesíteni, hogy védelmet nyújtott volna a gyengéknek a hatalmasokkal, a megyei párturalommal szemben: mi történt? A megyéket a kormány érdekében alakították át és megszerették minden eszközzel a többséget és midőn a többség meg volt szerezve, az elnyomott kisebbség rendszeren az ellenzék sorából került ki. És hasztalan folyamodott bárki a belügyminiszteriumhoz, igazságot nem talált. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

Bármely visszaéléssel vádolta a vármegyei tisztviselőket, a miniszteriummal igazságot nem kapott. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.) Hiszen a miniszteriumban az volt az eljárás, hogy a vármegyéből feljött panaszok, felebbezések viszküldtek a főispánhoz, (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) hogy a főispán tegye meg a saját információját. (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) (A főispán pedig nem úgy informált, hogy Péter joga erősebb, mint Pálé, hanem úgy, hogy Péter a mi barátunk Pál nem a mi barátunk, tehát szolgáltatassan igazságot Péternek. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.) Bűn, fertőző, gonosz, undor az a mit a közigazgatás maga körül szőtt, mert megrotta a társadalmat, az emberek kebeléből kiirtotta a törvény tisztelét és odavitték a dolgot, hogy ma előnyösebbnek tartják azt, hogy a főispán protekcióval megnyerjék mint azt, hogy az ország valamennyi törvénye a hátuk megett legyen, (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.) arról győzték meg az embereket, hogy törvény jog, igazság nem vezet semmire, hanem a kegyhajátszat, a főispán kegyének megszerzése bármilyen eljuttathat. (Ugy van! a szélső baloldalon.) Ezt a hitet önként ott, a kormány székein miniszteri hatalommal nem gátolták meg, sőt azt ösztözték, fentartották és nevelték, mert ennek egyedül önként húzták a hasznát, minden kárára a nemzetnek és a közérkölciségnek. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.) Ma ugyanaz a miniszter, a ki kiküldte a főispánokat, a kiknek a kandidáció joga mellett leplezett kinevezési joguk is volt, ma ugyanaz a miniszter előáll és azt mondja: meg kell semmisíteni a tisztviselők választását, az önkormányzat működését a közigazgatás keretén belül, mert a nemzet nem tudott vele élni, mert a megyeházái termet kiürültek. Ha egy templomban látjuk a dorobozolást a tiorvnyát fészket tűni, akkor a kik tisztességesek és becsületesek, félrevonulnak. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.) Így jártak el a megyei institucióval is. A kibek nem volt elég lekierő kitenni magokat a főispán üldözésének a kik megundorodtak a visszaélésektől és meggyőződtek az ellenzék és minden önkormányzati tevékenység hiábavalóságáról, ott hagyták a vármegyeházának termét és a közigazgatást a községi jegyzők és tisztviselők is a főispán hadseregének teljes és szabad

birtoklásába engedték át. (Ugy van! a szélső balon.)

Mi történt? A tisztviselő, ha képtelen volt hivatása teljesítésére, a főispánnak hatalma volt arra, hogy ne választassék meg. Miért kandidált a főispán? Nem azért, hogy a tisztviselői állásra képeseket kandidáljon, hanem azért mert a jelöltnek volt sogsága komasága, atyafisága, a kiket a képviselőválasztások alkalmára le kellett kényeztetni. (Ugy van! a szélső balon.) És midőn visszaélések követték el a megyében, midőn a megyegyűlések felháborodtak az államhatalom képviselője ellen, a főispán, miért nem állott a megsértett jog védelmére? Soha nem tette ezt! (Igaz! Ugy van! a szélső balon.) És most a kormány a melynek teljhatalma volt arra, hogy bármely megyei tisztviselőt, ha képtelen volt vagy engedtlenség, hanyagság és egyéb hibák miatt elmozdíthasson, mert ezt a jogot nem teljesítette, mert e jogával nem élt a belügyminiszter és a főispán, most a kormány azt mondja, hogy mert az önkormányzat rossz és nem élt a kormány a maga hatalmával, meg kell szüntetni a választási jogot és ezután a kormány becsületesen fog kormányozni (Élénk tetszés a szélső baloldalon.)

Hogy a kormányuk ellenőrzést kell gyakorolni a közigazgatásra, azt nem vonom kétségbe, sőt óhajtom.

Jöjjen az ellenőrzés feltől és alulról a ki az alkotmányt és szabadságot szereti, soha sem irtózik az ellenőrzés sokaságától. De hogy ez az ellenőrzés csak azok által gyakoroltassék, a kik egyuttal az intézkedési jogot is gyakorolják, az annyit tesz, mint a hatalmat meg nem osztani, azt egyesíteni és soha felelősségre nem vonni, azt, a ki sérelmet követett el. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.)

Ha a kormány a közigazgatás jóságát akarja, úgy legelő teendője az lett volna, hogy a közigazgatási jogot rendezze és összefoglalja, a közigazgatási eljárásba rendet hozzon létre és szervezze azt. Hiszen a mai közigazgatásnak egyik legnagyobb baja az, hogy a közigazgatási tisztviselők, hogy minden napi funkcióját elvégezhesse, különböző indokokból származó öt, hat rendeletet kell kikeresni, hogy ezek szerint az ügydarabokat elláthassa. Ha a miniszter azt akarja, hogy a tisztviselő felelősségre legyen vonható, akkor módot kell nyújtani arra is, hogy a közigazgatási tisztviselő a közigazgatási jogszabályokat az eljárásban könnyű módon megismerhesse, áttekinthesse és az elsajátított ismeretek szerint intézze a közigazgatást. (Igaz! Ugy van! a szélső balon.)

De nem erről van szó! Mi az, a miből következtetést vonhatunk le arra, hogy az eddigi korrumpáló politikai rendszer meg fog változni? Mi volt az eddigi politikai rendszer korrumpáló jellege? Az, hogy az államhatalmat a kormány elfoglalta a saját pártja részére. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.) A kormány saját pártja érdekét az államérdeknek nyilvánította és az államhatalmat tisztán azon párt érdekében kezelte. Mi történt, midőn egy évvel ezelőtt a kabinetsvátságot láttuk? Fennen hirdettették és megjelent minden hírlapban, hogy midőn Szapáry Gyula miniszterelnöknek nevezett ki, ugyanakkor a volt miniszterelnök megjelent ott a körben és azt mondotta: én ezenül közölközök leszek, mert szükséges az, hogy a ki ezentul miniszterelnökü tisztviselő, az legyen egyszersmind a párt vezére. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.)

Bozsánatot kérek, de ott, hol helyes parlamenti berendezés van, és hol az államhatalmat nem akarják a párt érdekében felhasználni, a kormány fejét nem teszik a párt vezérévé. (Ellenmondás a jobboldalon.)

Megengedem, hogy Földváry Miklós t. képviselőtársam bölcsőbb férfi, mint Deák Ferencz (Derűtlenség a szélső baloldalon), de Deák Ferencz az alkotmány biztosítására ezt a módszert tartotta helyesnek, hogy midőn Andrássy Gyula miniszterelnök lett, Deák Ferencz megmaradt a párt vezérének. (Zajos helyeslés a szélső baloldalon.) Ki fog miniket megnyugtani az iránt, hogy a t. miniszterelnök ur más értelemben fogja a kormányt kezelni, hiszen az az új nap, a mely feljött, nem új, mert háromszor feljött és háromszor lement. (Derűtlenség a szélső baloldalon.)

Most csak negyedszer jött fel. Azon választásnak, mely a mult kormányzatnak idejében fennállott, kitépésében Szapáry Gyula miniszterelnöknek tevékeny része volt. Tevékeny része volt, mert volt az országban belügyminisztere, volt pénzügyminisztere, volt földmívelésügyi minisztere, és miniszterelnöke. (Eljenzés a jobboldalon.) Önök az emberek kívánhatnak életet, de a hivatalos állásnak hasztalanul fogják kívánni. (Élénk derűtlenség a szélső baloldalon.) Lássuk t. ház, hogy az a férfi, a ki azt mondja, hogy ezelőtt 17, vagy 14 évvel — nem tudom tisztán kivenni — (Felkiáltások a szélső baloldalon: 17 évvel!) tehát 17 évvel ezelőtt az állami adminisztráció volt, miként fogta fel a maga hivatását? Hiszen ő a kormány-pártnak aloldalon tagja volt 17 év óta. Ezelőtt csak 5 évvel alkotott meg az 1886. évi újabb közigazgatási törvény, a melynél az akkori miniszterelnöknek szíve vérzett. (Derűtlenség a szélső baloldalon.) Akkor még az önkormányzat mellett nyilatkozott. (Igaz! Ugy van! a szélső baloldalon.)

Vajjon a t. miniszterelnök ur mikor és hol — mert én nem tudom, — hogy akár a parlament életében, akár a club életében történt volna — tiltakozott azon depraváció és korrupció ellen, a melyet a kormány által fentartott közigazgatási rendszer teremtet és a melyet ő most egyszerre, hirtelen elítélendően tart. Láttuk, hogy a kormány-pártot sokan hagyták el, tiszteltetére méltó, erős meggyőződést férfiak, mert ők a municipalizmusnak hívei. (Eljenzés a szélső baloldalon.) És indok az, hogy a municipalizmus a kormány-párt programjába a mult választások fel volt véve. A t. miniszterelnök ur illendőnek tartja, hogy azok kilépjenek a kormány-pártból, s azt látom, hogy a kormány-párt sokkal inkább örvend azon, ha onnan távoznak némelyek, mintsem ha némelyek oda közelednek. (Derűtlenség a szélső baloldalon.) De kérdem a t. miniszterelnök urtól, ha szükségesnek tartja azt, hogy a közigazgatási javaslata nézve a választási rendszereddő és a kinevezési rendszer támogatói közt olyan választfal legyen, hogy az előbbieket nem maradhatnak a párt kebelében miképpen maradhattak ő eltérő nézetével annak a pártnak a körében? (Ugy van! Ugy van! a szélső baloldalon.) Avagy nálunk mindig annak kell történnie, hogy az egyes elhagyott képviselőknek lelkiismerete, erkölcsi ereje örökké nagyobb, mint a kormányférfiaké; holott én azt hiszem, hogy éppen a kormányférfiakat olyképen kell kiszemelni, hogy erős lelkiismeretük és tántoríthatlan meggyőződésük legyen és hogy elhatározottságuk minden kifogáson felül álljon. (Élénk helyeslés a szélső baloldalon.)

Csanády Sándor: Annak kellene lenniük!

Ugron Gábor: Én nem vagyok arról meggyőződve, vajon ez egész közigazgatási tervezet elfogadása nem egyebé, mint egyszerűen a nemzetbe átvitt nagy kortefogás. (Ugy van! a szélső baloldalon.) A miniszterelnök ur tudja, hogy pártjának több-kívánja, hogy feledjék el azt, amit én részemről soha sem fogok elfelejteni, de igazat adok neki, és én is azt tartom, hogy a férfi legyen ur a saját házában, tehát Fladdennek az ura az aki önként ma este szívesen látja, Fladden ura emel poharat önkéll hogy azt a saját felesége és minden igazi jó szerető feleség egészségére ürtse s reményelem velem tartanak midőn a költő szavait ismételve azt mond-m:

Későbbben, csupa véletlenségből szerencsés volt a legudvariasabb kedves fiatal házi asszonyt egy ives ablak előtt állva egyedül megtalálni.

— És most meg van elégedve asszony-ságod velem? — kérdi Bryán alázatosan.

— Tökéletesen — mondja Dorka vidáman nézve fel reá — de természetesen ez, csak bolondság! Egyszer máskor én is meg kívánom mint minden asszony, hogy úgy legyen a hogy én akarom — nem de édesem —

— Természetesen! — válaszolja Bryán nevetve. — És mint minden férfi én is durva s kiálhatatlan leszek felette. Egy egy kis élénk eszme csere, illetőleg perpatvar bizonyosan lesz mi közöttünk is. — Nagyon kedvesek vagyunk — de emberek, tehát gyarlók. Azonban nem olyan féle párok vagyunk hogy úgy tegyünk mint az egyszerű ló mely ment megdélgett mindenütt keresve a fehér követ, hogy ijedjen meg tőle.

— És azt gondolom édesem, hogy ha nem tagadod meg tőlem — hogy itt a függöny mögött megcsókoljalak — úgy nincs kilátás reá, hogy rögtön vesszekedjünk.

Dorka mosolyog midőn a békekötésnek zálogául a csókot elfogadja és vissza mennek a társasághoz.

De midőn Sir Bryán este a barátai, szomszédjai s néhány főbb bérlői tisztelgetére adott fényes vendégség után felállott, hogy a „Sir Bryán és lady Ffolliotta” mondott toasztot megköszönje olyan szavakat mond melyek váratlanok.

Barátom! Valóban igaz, hogy feleségemnek az anyám és irántam tanúsított szeretete és az ő nagy vagyona hozták létre a dolgoknak ezt a boldog állását. S ha önként örülnek azon és kétkelhetem e abban, ha körül nézek? hogy Ffolliott Bryán ismét az ő régi kedves otthonában van és ismét a lá-bára állott (eljenzés) csak arra kérem önként képzeljék el, hogy én magam mennyire örülhetek azon hogy itt vagyok. Én azt gondolom, hogy a hol két ember igazán szereti egymást, ott egyiknek a másik fölött való elsőbbsége soha sem jöhet köztük kérdésbe, miután mind a kettőnek az az öröme, azt tenni amit a másik kíván és ezt nem kötelességből, hanem a szeretet törvényéből kifolyólag tessék. De úgy látszik, hogy az én feleségem egy régi módi asszonyka, ő nem szándékozik és nem kíván prim hegedős lenni, ő kontrázni akar a férjének (hosszasan tartó eljenzés és nevetés) és nem kívánja, hogy ő

szomszédjai s néhány főbb bérlői tisztelgetére adott fényes vendégség után felállott, hogy a „Sir Bryán és lady Ffolliotta” mondott toasztot megköszönje olyan szavakat mond melyek váratlanok.

Barátom! Valóban igaz, hogy feleségemnek az anyám és irántam tanúsított szeretete és az ő nagy vagyona hozták létre a dolgoknak ezt a boldog állását. S ha önként örülnek azon és kétkelhetem e abban, ha körül nézek? hogy Ffolliott Bryán ismét az ő régi kedves otthonában van és ismét a lá-bára állott (eljenzés) csak arra kérem önként képzeljék el, hogy én magam mennyire örülhetek azon hogy itt vagyok. Én azt gondolom, hogy a hol két ember igazán szereti egymást, ott egyiknek a másik fölött való elsőbbsége soha sem jöhet köztük kérdésbe, miután mind a kettőnek az az öröme, azt tenni amit a másik kíván és ezt nem kötelességből, hanem a szeretet törvényéből kifolyólag tessék. De úgy látszik, hogy az én feleségem egy régi módi asszonyka, ő nem szándékozik és nem kíván prim hegedős lenni, ő kontrázni akar a férjének (hosszasan tartó eljenzés és nevetés) és nem kívánja, hogy ő

sége most a választások előtt oly oda-dort kérdés, vajon a jövő parlament három leán-éveben nem lesznek-e a pártban visszat-elemek, és ha a miniszterelnök ur ká-Wed-dését szemlélem, ott a tulajdonon igen nek-ped-kerat látok, a kik összgyöbörült nyakkal a-mi-szerülnek bele az igába, melyet a minis-let-relnök ur rájuk kényszerít. (Ugy van! a szélső baloldalon. Ellenmondás a jobboldalon.)

Mi lehet a célja a közigazgatási vaslattel, a nemzet önkormányzatát meg-misíteni? Azt mondják, hogy a nemzet-ségét kell megalkotni. De én úgy ta-pin-zelem, hogy a magyar nemzetnél egységeseb-bet nem igen van. A magyar nemzet nyelvet beszél, pór és ur egymást meg-nemzet története elég erős irányított, ho-gy a szervezetet egységesen vezérelhesse. van! a szélső baloldalon.) Ha a nemzet-volt megoszlás, ez a megoszlás csak a-áll, hogy egyik sokkal előnyösebbnek totta magára nézve, hogy a hatalom meggyőbörjön és a nemzet jogát kism-tassa, míg a másik szűkségének tar-élete feloldozásával is megvédeni a ne-alkotmányát. (Ugy van! Ugy van! a balon.)

Ez a megoszlás volt a nemzet egy-ben, de mást nem ismertek. És egy-teret nem tesz erőssé, hogy minden tekint-egyek egy felfogásnak és egyenlő törv-és szabályok, és legvégsőbb elemeiben egyenlő intézmények keretében kelljen-e. Mert engedje meg t. ház, egy országban, nek egyik része hegyes, kopár terület, másik része pedig dús, termékeny föld, áll, a kopár hegyeket nagy és fárads-munkával miveli a nép, melyet a vidék-bir eltartani, míg ellenkezőleg a duster-rónak a roppant területet megmiveli hiányik a munkás kéz, hogy az ország-és részére, melynek, mint az eddigi részre-lőn történelme van, mely a magyar me-tőrekévének volt mindig emelttyje, ho-gy különböző nemzeti fejlődések, hajlamok, kások egyeznének, egységes és egyenlő-ményeket diktálnak, az nem lehet, ez-eknek az önkormányzatban kell érte-sülniük. (Helyeslés a szélső baloldalon.) ki azt akarja hogy Magyarország a törvényeket hozzon, annak nem arra la-rekedeni, hogy olyanokat hozzon, a me-az egyik részre nézve jótékonyak, a bi-nek érdeket azonban veszélyeztetik, ha-olyan törvényeket kell hozni, hogy nag-és egészben, az állami feladatoknak na-nálán, lehetőség az egység uralma a-álljon, a többieknek azonban legyen m-saját érdekeik és viszonyaik szerint a-niok és alkalmazni a törvényt, (Ugy van! a szélső baloldalon.)

Az ősek azon böcsessége, midőn a-gyekben meghozták a statutaris jogot, a-alapult, hogy az egészek férdékiben a-zét egészen egységes törvények uralma-álljon, a többiben pedig legyen módja é-kalma saját érdekeit, saját viszony-és számbavételével megvédeni. (Élénk hely-s a szélső balon.) S az őseknek azon böl-sége folytán a városoknak és a vármegyé-meghagyták a statutaris jogot és akkor-ka erősebben és akkor sokkal hatalmas-n nyilvánult a nemzet érdekeinek megvé-dni közelettné, miként azt a jelen a-lommal akarják. De menjünk tovább. Lát-e a nemzet erős az által, hogy ha teljesen csak lelkiismerete gondolkodása és tevéke-gye, hanem minden egyes részét, életének min-parányát önmaga legjobban értékesítheti é-jobbban kifejtethi. (Ugy van! Ugy van! a szélső balon.) Erős önkormányzat mellett állami élet apró kis szerveibe életet t-azokat kifejelesteni, tevékenységre inga-s ahhoz mindenki rokonszenvét és közre-kodását megnyerni: sokkal erősebb és k-konyabb teszi a nemzet életszerzeit és a-működését, mint az purifikáció, az egy-törvények alkalmazása és csak egy köze-ban való csoportosítása. (Élénk helyes-lés a szélső baloldalon.) (Vége köv.)

Naszód pusztulása.

Naszód, 1891. jan.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Ismét egy rettentő szerencsétlenség szaporodott a „Napi hírek” száma. Na nagy részét egy nagy felhőszakadás eltitotta. Az eset részletei röviden a kö-zökök:

Sűrű sötét felhők tornyosultak szomb-délután 4 órakor Naszód felett az é-Menydörgés, villámok, jégeső, és szé-l-kora volt, hogy a házak tetéjét bontog-ki, végre megeredtek az ég csatornái, a-meggyedóra alatt Naszód éjszaki része v-állott. Borzasztó látvány, ágy, asztal, s-bölcső, kapu, deszka-kerítés, fuldokló k-kecske, s tudná az ég, mi mementet raga-magával az ár. Nem volt annyi idő, ho-gy szomszédok haza lehetett volna szalad-ni utcák járható részeit, kezeiket tördelő a-kétségbeesett apák s többi leplek, oly k-nyujtva, mintha egy tébolydából kiszal-tottak volna és örültek. A vészharang-rómes kongása, a sírás, jajgatás igazán-hoztak sodrából a legfogmatikusabb em-lis. Redl József pékmester érte a legnagy-szerencsétlenség. Neje jobb karján 6 h-pos Mariska leányával a szelvényhez szal-mint egy 300 ft pénzét magához venni-vesztére; mert abban a pillanatban a-bedöntötte a ház oldalát, magával sodor-anyát gyermekével és a pénzzel együtt-gyermeke nincs meg sem a pénz, az a-kifogták, de életben maradtása kétes, a-csok a Dorka leányát pedig dajkájával

AZ „ELLENZÉK TÁRCZAJA”.

1891. Junius 8.

Az a leány.

Angolból fordította: Ámica XXXV.

(Vége.) (89)

Ha nem akarja, hogy rá unjak vég-keppen

No hát színtelen csak bámuljon, di-csérjen!

Ffolliottné és Dik vidáman nevetnek; de Glory nagyon haragszik, s összehuzott szemöldökkel fordul a beszélőhöz.

Maga feltékegy! — mondja.

— Szent ég! — Vajjon mire? A Dik csinos arcára, vagy a te szerelmedre? — Édes kis leányom, nagyon sajnálnám ha bár melyikkel bajom volna.

— Ohó! — válaszolja Glory.

— Barrable ur, nézzen ide — mondja Dik mosolyogva — Glory nem épen olyan kis ostoba kis liba a milyennek ön gondolja. Ő pompásan megvette a mértékemet s tudja, hogy kivel van dolga — tehát hagyjon békét neki!

Ez idő alatt két szürke ló által húzott kocsi jön fel lassan a Fladden alsó kapujá-hoz vezető dombon, az állomástól kezdve s Westray falun végig gyakran megállott a kocsi. Zászlók, diadal ívek, s virág füzérek vannak minden felé, Sir; Bryán és a meny-asszonya, a kocsiiban től pár végre bol-dogok.

— Bryán — mondja Dorka — öt perc-mulva ott leszek mindnyájuk között. Meg-

teszel nekem egy szívességet — egy igazi szívességet?

— Ideje volna, hogy tennék — vála-szolja a férje mosolyogva.

— Jól van tehát halljad. Az előbb azt mondtad az állomáson Prescott urnak, és an-nak az öreg kövér urnak lord Dauntonnak, és a többieknek — „Meg vagyok róla győ-ződvé, hogy lady Ffolliott szívesen látja ön-keket Fladdenben.”

— Milyen borzasztó dolog ilyesmit — mondani! — És aztán midőn a westrayirek-tor azt a kis üdvözlő beszédet elmondta ugy említett engem mint Fladden urnóét — s nem a magad hanem az én nevemben vála-szoltál. Hát mond nem tulságos szörszál ha-sogatás-e ez? És miért nem akarsz engemet a saját s engemet meg illető helyre állítani?

— Én csak Dorka vagyok, a te feleséged, és te vagy Fladdennek az ura.

— Drágám, legelőbb Bryán vagyok, a nem férjed.

Könyek jönnek a Dorka szeméibe.

— Te mindig így válaszolsz — mondja szomorúan — és elveszed az örömet min-denben midőn ezt teszed.

— Édesem, hogy érted azt?

— Te azt gondold mondja Dorka a férje kezétfmegfogva, hogy azért mert ére-lyes voltam és a jó anyád titkát oly szíla-r-dul megőriztem, én egy erős akaratú asszony vagyok a ki saját vagyona, véleménynye és nézetei értékének a tudatával bír, s jogaim-hoz makacsul ragaszkodom, Bryánom nem vagyok az, ne hidd azt rólam! Megengedj, hogy a helyemet elfoglaljam? Barátaidat hívj meg a házához, vagy ha őket is hívsz, ak-kor ám legyen a „Mi házukhoz”; és ne fe-leld a Góza, hogy Fladden minden tekintet-ben a tied valamint én is feltétlenül a tied vagyok. — Nagyon jól van mondja Bryán mosolyogva.

— Mit nevezsz? kérdi Dorka.

— Azt nevetem — és ekkor Bryán még jobban nevet — hogy e dologra nézve mily-en jól megértetted az én gyengeségemet. Te épen olyan éles felfogású vagy mint Glory ki-nek az ajkairól a Dik szeméinek, orrának és szájának az örökös dicséretét halljuk!

De midőn Sir Bryán este a barátai, szomszédjai s néhány főbb bérlői tisztelgetére adott fényes vendégség után felállott, hogy a „Sir Bryán és lady Ffolliotta” mondott toasztot megköszönje olyan szavakat mond melyek váratlanok.

Barátom! Valóban igaz, hogy feleségem-nek az anyám és irántam tanúsított szerete-te és az ő nagy vagyona hozták létre a dolgoknak ezt a boldog állását. S ha önk-örülnek azon és kétkelhetem e abban, ha körül nézek? hogy Ffolliott Bryán ismét az ő régi kedves otthonában van és ismét a lá-bára állott (eljenzés) csak arra kérem önk-önt képzeljék el, hogy én magam mennyire örülhetek azon hogy itt vagyok. Én azt gondolom, hogy a hol két ember igazán szereti egymást, ott egyiknek a másik fölött való elsőbbsége soha sem jöhet köztük kérdésbe, miután mind a kettőnek az az öröme, azt tenni amit a másik kíván és ezt nem köte-lességből, hanem a szeretet törvényéből ki-folyólag tessék. De úgy látszik, hogy az én feleségem egy régi módi asszonyka, ő nem szándékozik és nem kíván prim hegedős lenni, ő kontrázni akar a férjének (hosszasan tartó eljenzés és nevetés) és nem kívánja, hogy ő

szomszédjai s néhány főbb bérlői tisztelgetére adott fényes vendégség után felállott, hogy a „Sir Bryán és lady Ffolliotta” mondott toasztot megköszönje olyan szavakat mond melyek váratlanok.

Barátom! Valóban igaz, hogy feleségem-nek az anyám és irántam tanúsított szerete-te és az ő nagy vagyona hozták létre a dolgoknak ezt a boldog állását. S ha önk-örülnek azon és kétkelhetem e abban, ha körül nézek? hogy Ffolliott Bryán ismét az ő régi kedves otthonában van és ismét a lá-bára állott (eljenzés) csak arra kérem önk-önt képzeljék el, hogy én magam mennyire örülhetek azon hogy itt vagyok. Én azt gondolom, hogy a hol két ember igazán szereti egymást, ott egyiknek a másik fölött való elsőbbsége soha sem jöhet köztük kérdésbe, miután mind a kettőnek az az öröme, azt tenni amit a másik kíván és ezt nem köte-lességből, hanem a szeretet törvényéből ki-folyólag tessék. De úgy látszik, hogy az én feleségem egy régi módi asszonyka, ő nem szándékozik és nem kíván prim hegedős lenni, ő kontrázni akar a férjének (hosszasan tartó eljenzés és nevetés) és nem kívánja, hogy ő

szomszédjai s néhány főbb bérlői tisztelgetére adott fényes vendégség után felállott, hogy a „Sir Bryán és lady Ffolliotta” mondott toasztot megköszönje olyan szavakat mond melyek váratlanok.

Kolozsvárt, 1891.

dorta az ár, a dajka nincs meg, de a kis lányt kifogták halva, miről az anya nem tud. Red maga a padlásra menekült. Dr. Wettenstein Noé orvos is a padlásra menekült 2 hetes kis fiu gyermekével, nejét pedig a csendőrtök mentették meg, kik mellesleg legyen megjegyezve, önfeláldozóan vették magukat s megérdemelnék, hogy feltesse hatóságuk által lenne elismerve példás tettük és viseletük.

Naszód utcáján borzasztó képet nyújtottak. Az utak járhatatlanok a víz által odahordott mindenféle holmiktól. A templom előtti piacot is a víz nagy vízáradatával elárasztották, hogy miatta az ut járhatatlan, lesz dolog elég azok eltakarításával.

Esti 8 óra múlt, a vészharangok még egyre zúgtak, de nincs ki hallgasson azokra, mert a nép eszeveszetten szalad és iparkodik kiki magát menteni.

Megemléksésem nélkül nem hagyható azonban a főszolgabíró ki kifogástalan eleganciájával odalovagolt közel a vész színhelyére mikor az eső elállt, s mint valami kegyes szaktanítót megvizsgálta, hogy a grívetnek (mászói nagyvendéglő) nem esett baja, elégedetten lovagolt vissza szállására. De hát mi kell ennél több a közigazgatás részéről ilyen vész esetében.

NASZÓDI.

Tornavizsgák Kolozsvárt.

A városi polgári fiu iskolának szombaton volt a torna ünnepélye, mert a tornavizsgálatnak egész folyamata arra mutatott, hogy ebben az iskolában a tornaszázad legvirágzóbb állapotnak örvend. A növendékeknek a jókedv, fegyelmesség és rendtartás az, a mivel ezen ügyet oly szép sikerrel vezeti a torna-tanár. Az iskola tanári karának köszönhetni, hogy az annyi-megannyi különféle társadalmi osztályból való növendék a szigorú fegyelmével a torna-tanárnak nagy segítségére van. A vizsgálat folyamából meggyőződhetünk arról, hogy a torna-tanár jól és helyesen fogta föl azt a nevelési elvet, mely szerint a tornaszázad játékok nélkül nehézkes és unalmas lenne. Ez alkalommal is szebbnél-szebb és csinos játékoknak voltunk szemtanúi, s a kétdedek meggyőződhetünk arról, hogy fesztelten jókedvet élünk és ügyes mozdulatokat a játékokkal sajátítja el a növendék a legjobban.

Az iskola derék igazgatója dr. Ferenczi Zoltán a nyerteseknek szép beszéd kíséretében adta át a jutalmakat, budiztint őket a tornaszázad játékok művelésére, mert — úgy mondá — a satnya, gyenge test a modern szellemi nevelés terhet nem bírhatja meg ép úgy, mint a gyenge alappal bíró alkotmány a nehéz fedetel. — Buzdította tovább növendékeit a szorgalmas és pontos tornára való járásra. — A szép sikerért köszönetet mondott a torna-tanárnak s a nehéz és fáradságos munkásságához kitartást és jó egészséget kívánt. A tornaiintézet jelenlévő két választmányi tagjának, valamint a szépságban érdeklődő közönség megjelenéséért köszönetet mondott.

A nyertes versenyzők a következők: Verseny futásból: Szabó József I. oszt. és Kovács Béla II. oszt. Verseny mászásból: Rieselstein Herman III. oszt. és Siorics Izák IV. oszt. Nyújtott nyertek: Gebauer A. III. oszt. és Novák Gyula III. oszt. Távol ugrásból 4 m. 80 cm. ugrással: Stepper Kálmán IV. oszt. tanuló (az ugró deszka középtől számítva). A magas ugrásból kitűnt legzebb testtartással: Szabó Miklos IV. oszt. A tanulmányai által kitűzött díjt az ügyes dobolásért: Rácz Rudolf IV. oszt. nyerte el. A jutalmakat az iskola igazgatóság tűzte ki.

A katolikus gimnázium tornavizsgálja.

A rekkenő meleg daczára vasárnap délután nagy közönség gyűlt össze a tornakertben megnézni a katolikusok tornavizsgáját, kikből a hőség sem szorította ki a kedvet, hogy magukért kitegyenek s megmutassák, hogy a többi iskolákkal szemben a porondon ők is ép úgy megállják a sarat, mint akárcsak Oxford- és Cambridge iskoláinak növendékei egymással szemközt. Azt elnöki zöld asztalnál Tóth Jenő tanár ült, mint igazgató helyettes, Züllich István és dr. Salamon József társaságában. Előttük a verőfényben izzadva és jókedvvel tornászva félezer tízezer ifjúság, kik közül a versenyben díjat nyert: Akoncz István, Kovács Péter, Imbri Vilmos, Szentpéteri Ferenc, Szarvas János, Veres Elemér és Mina K. A torna ünnepély végeztével beszédet intézett a tanár a növendékekhez és köszönetet mondott a tornatanárnak, a kinek munkáját a tornavizsgálaton tűnik ki, mily ember feletti feladatot végeztet vele az igazgatóság csupán azért, hogy egészséges és a tornágynek rovására másnak sine curát adjon.

MINDENFÉLE.

Kolozsvár, junius 8.

— **Regénytárcánk** holnap új regény indul Amica (Sámi Lászlóné) fordításában. A regény címe: „Egy asszony hatalmában.” A könnyed irányú regény érdekes fordulatokban gazdag. Az angol társadalmi életet igazán, hűen festi. Az érdekes regényre felhívjuk olvasóink figyelmét.

— **A testi nevelés reformja Kolozsváron.** Mint említettük is annak idején, a helyi athletikai Club részletesen ki-

dolgozott tervet hagyott jóvá választmánya által az év márczius havi gyűlésén arra, hogy a helyi gymnasiumok felsőbb osztályának növendékei miképen képeztesse a koruk, vérmértékeltüknek megfelelő testgyakorlati nemekben és erre nézve a gyakorlatilag képzett klub tagok vállalkoztak is vivás és más athletikai gyakorlatoknak csoportonként való tanítására. A testi nevelést lekövő avult állapotok miatt ez ügy megvalósítása azonban függő kérdésnek maradt. Ma hasonló, csak hogy nagyobb szabású javaslat került a K. A. C. igazgató választmánya elé. Nevezetesen a testi nevelés terén akarnak gyökeres reformokat létesíteni, mert az ma már sehogy sem felel meg azoknak a viszonyoknak és azoknak az igényeknek, a melyek 20 év előtt léteztek és a melyeket a testi nevelés rendszere ma előír. A tervezett reformban az alsóbb és középső iskolák testi nevelését célzó reformokon kívül kiterjeszkedik szándékoznak az egyetemi ifjak testképzésére is. A reform intenciója az, hogy a testi nevelésnek a helyi viszonyok szerint olyan rendszerét dolgozzák ki, a mely megfelelően a kormány által a testi nevelésre előírt szabályoknak, megfelelően Csúki miniszter intenziónak, megfelelően mindenek telett a magyaros izlésnek és vérmérsékletnek. Ebből a célból a kormánytól megfelelő adatokat fognak bekérni, a tervezet elkészítésére tartandó ankettek a kolozsvári egyetem, a kolozsvári középiskola, a tanítóképző intézet, a kereskedelmi akadémia és a polgári fiu iskola igazgatóságait ugyszintén Kolozsvár városát és a helyi tornavivó intézetet átiratilag szándékoznak megkeresni, hogy kiküldöttjeik útján a tervezetnek minden irányban gyakorlati és helyes kidolgozását javaslatokkal és hozzávalókkal biztosítsák. A kérdés részletes kidolgozásának a terve a club ma délutáni választmányának gyűlésén fog tárgyalatni.

— **Mulató Kolozsvár.** Tegnap a Hója, a monostori erdő, a lövölde tele volt mulatószókkal és kirándulókkal. Tele volt a nyári színház a sétatér. A szamosfalván levő Nagy Ferdinánd sörházába gyalog és kocsi-kon egész bucsujárást tartott a közönség. A monostori sörházban a vasuti vendéglő külső helyiségeiben hasonlóképen nagyszámú közönség gyűlekezett össze. Kolozsvár publikuma közül azok, a kik csak tehettek, menekültek a város falai közül, hogy itt ott sör vagy bor mellett a vasárnap örömeire töltsenek.

— **A sétatér** tegnap zsúfolásig tele volt, sőtől közönséggel. Elegáns toilletteknek, festői vasárnapi népviseleteknek érdekes tarka képet láttunk. Elegáns urnók, divatosan öltözött kisasszonyok, kalotaszegi leányok, menyecskék, torozkai népviseletű fehérepek katonatisztek, fészeken lépdélgető dendik, peczekesen sétatól bakák, virginiát rágó fuvézerek diákok, darabontok érdekes köztársasága volt a sétatér. Mindenki jól érezte magát, mindenki mulatott azon a képen, melyet körülötté a zöld lombok között látott.

— **A város sárga fekete uszodája.** A ki még kételkedik, hogy nem a Bach korszak uralkodik Kolozsvár s. kir. városában az sétatér el a városi uszodába, mely kívül sárga feketére van festve, feletlele osztrák lobogó leng, belül hasonló kép sárga feketére mázolták azokat a kabinokat, melyeket az idén újonnan festettek. Felirata első sorban német és csak ennek alatta magyar. Mindez azért történik, hogy ne hogy elfeledjük, — hogy Magyarországon nem a magyar szellem dominál. Hogy erre a cs. a kir. katonaság még az uszodánál is figyelmestessen, azért a város előkezeséből átengedi nekik a városi uszodát, melyben a katonaság ingyen vagy fél árban, a civiliségre pedig rendes árban fűrődhetik. Ha így fog ez folytatattani, ma holnap be feshetik sárga feketére a tanácsházat, a nyári színházat és a b. farkas utcái nemzeti színházat is.

— **Kórház helyett** a dolgozó háza került egy szegény asszony két súlyosan beteg gyermeke. Kérte a kórház igazgatóságát vegye fel, gyógytassa gyermekeit, mert ő neki nincs hol ápolja, és nincs ideje a mikor ápolja azokat. Mialatt ő keres azallat meghalhatnak a kicsik. A kórház szivtele-nél elutasította. Ekkor a rendőrségre ment az asszony, a honnan átiratilag kérték a beteg gyermekek befogadását. Mindhiába a kórház hajthatatlan maradt. A rendőrség aztán betette a gyermekeket a dolgozó háza. Tegnap az orvosok gyűlést tartottak. Tanácskoztak azon, hogy miképen állítsák össze Kolozsvár közegészségügyének a fotografáját. Ime egy tárgy fotografához. Kiallást is akarnak rendezni az életmentés köréből. Hát bizony csak rendezzenek, hogy legalább kiállásban lássuk azt, a mit a valóságban elég sajnos, Kolozsváron ugy sem láthatunk. E kiállítás egyik osztályában állítsák ki egyuttal a könyörtelen kórház igazgatóságának arcképeit is. Lesz kép elég!

— **Kolozsvármegye** közg. bizottsága ülésezett gr. Béli Akos főispán elnöklete alatt. A választottak közül jelen voltak: Barcsay Domokos, br. Bánffy Ernő, P. Horváth Kálmán, id. Lászlav Ferenc és Szabó József. Ez ülésen először referált a közgazdaság derék előadója Gyárfás Benedek, ki is az alagsóvők szállítási tarifája ügyében is javaslatot tett. A közg. bizottságot megelőzőleg a központi választotta meg ülést.

— **Medárd napja** 26 fok meleggel köszöntött be. Ilyen meleg az idén még nem volt Kolozsvárt. Addig, a míg e sorokat írjuk, nem esett az eső s ha estig sem fog

esni, a gazdák meglesznek nyugodva, vagy meglesznek üjjedve, hogy 6 hétig eső nem lesz. Ha azonban esni fog éjjel 12 óráig akkor hat hétig esik.

— **A torna vívoda** igazgatóságától terjedelmesebb közleményt kaptunk, melyet térszűke miatt holnap közölünk.

— **Fegyveradó.** A pénzügyminiszter az erdő törvényből kifolyólag megengedte, hogy az erdőbirtokok és erdőterületek szolgálati cselókra 2 db fegyvert admentesen tarthassanak. Kettőnél több fegyver után már adó mentesség nem jár.

— **A velocipédező gyermekek** ellen a közrendőrök hajszát folytatták, félremagyarázván azon rendeletet, mely a biciklizisták ellen lő kiadva. A rendőrök nem tudtak különbséget tenni a gyermekek és a felnőttek között, mely senkit sem veszélyeztet és senkinek nem alkalmasan és a felnőtt emberek biciklizése közt. Végre a rendőr felügyelő nagyon helyesen kiadta a rendeletet, hogy a gyermekekkel ne bajoskodjanak. Tudatjuk a rendőr felügyelő ural, hogy a 31 számú rendőr e parancsot tegnap a parkban nem respektálta Tanitsa morese.

— **A vasutiak** Kolozsalagúti iskolájában f. hó 21-én tartatnak meg a zárvisgák és az ünnepély. Ez alkalommal minden előkelőtől szivesen látnak a kolozsalagúti telepen, hová az indulás 21-én reggel 8 óra 20 perczkor lesz, érkezés 9 óra 10 perczkor és vissza Kolozsvárra d. u. 5 óra 14 perczkor. Ez alkalmat igen melegen ajánljuk a tanítgyaratók és Kolozsvár mivel köztönzségének figyelmébe, már azért is, mert az iskola ott a Mezőség sarkán egyik előre-tolt őrszeme a magyarságnak s ez esetben nem arról van szó, hogy talán a kirándulók valamely jótékony cél érdekében megpompoltassanak, mert erre nincs szükség. Hala a közoktatási és kereskedelmi miniszterek, a magyar államvasutak igazgatósága, Kolozs r. t. város, Kolozsmegye tanfelügyelője s egyesek jóindulatának, ma midőn az iskola nyilvánossági joga megadatott, azt is elmondhatjuk, hogy élete, fennállása anyagiilag biztosítva van. Am ezértappellálunk Kolozsvár intelligens közönségének érdeklődésére, mert erre az érdeklődésre van legnagyobb szüksége az iskolának, hogy erkölcsi támogatás hiányában el ne veszítse lábait a talajt s szerény eszközei daczára hiald a talajt s szerény eszközei helyét a fajven és becsülettel megállhassa helyét a fenntartás nehéz harcában. Élelmzésről gondoskodva van. Előjegyzéseket a kirándulásra f. hó 19-ig elfogad az illetékes titkárság. Külön meghívók nem adatnak ki.

— **Pályázatok.** A nagységi bányaművelők bányászati állás 1100 f. fizetés. A zilahai tsvéknél bírói állás 1500 f. fizetés. Határidő két hét, másárhelyi pénzügyi igazgatóságnál fogalmazó gyakornoki állás H. i. nap. Alsó-Utsán fogarasmegye postamesteri állás. Határidő három hét.

— **A Szabó Mátyás** egyetemi tanszékére kiírt pályázat és jelölés ügyében, mint a legilletékesebb helyről értesültünk, nem a M. H. -nak van igaza, hanem a Nemzetnek mely így ír: A kolozsvári egyetem történeti tanszékére a napokban történt a kijelölés. Egyik pályázó azonban sehogy sem tud beleyugodni abba, hogy nem az első köztölt jelölték. S hogy valamiként mégis előretörjön, ahhoz a jellemző módszerhez folyamodott, hogy az első helyen jelölt ellen egyik lapban megjegyzéseket ereget világgá áll-nevek alatt. Első szellemes kifogása az volt, hogy az I. helyen jelöltnek „öt-hat hivatala van Budapesten. (Az tán inkább dicsegetre méltó: ha valaki a hivatalokat hajlandó feláldozni a hivatásért.) Második kifogása az volt, — s ezt már Ember János nem létező budapesti tanár neve alatt írta, — hogy az I-ső helyen jelölt egyik munkájában München helyet Monacó-ból keltez egy levelet 1550-ből. (Ez már aztán nagy dolog, hogy „ex civitate Monaco“ — Monaco-e — nominativus, — vagy a München latin névből Monachumból, vagy a szokatlanaból Monachumból képzett ablatus? Mindkét helyről írhatott volna Ferdinand, mert mindkettő a Habsburgok fenhatósága alatt állott akkor. Vagy azt hiszi az a bizonyos „Ember“, hogy Monaco 1550-ben is játék-barlang volt.) Harmadszor már S.-A. Ujhelelyből Hubényi Pál név alatt (lám csak ugy teremnek az eddig ismeretlen történetirők) koczakztatja meg (már nem ideál) azt az állítást, hogy az I. helyen jelölt egy másik művében „tabakost“ vagy „tabakost“ (így!), amint a magyar nép sok vidéken a timárt nevezi, „dohány-gyártónak véli.“ — Nő hát Hubényi-Ember: tisse föl a bp. egyetem könyvtár kéziratainak a gyűltölt vetélytárs által készített címjegyzéke 221-ik lapját, ott ő magyarázza meg önnek, hogy „Alutarii“ = „tabakmesterek“ = timárook; nem szorultak tehát az ünnadományos (?) magyarázatára. Mindezekben csak az az érdekes s jellemző, hogy ily neveltséget fegyverekkel harcoló egyetemi tanárságról állnevek alatt egy „Ember“, aki magát ez első közleményben „jeles történésznek“ —nek nevezi. E jeles történész latin tudománya (?), a miben kritizálni akar, történetirők körében ismeretes. Munkái hemzsegnak az ilyen latin-ságtól: praesentatae litterae (praesentatae helyett): sub quibusconque conditione (conditionibus h); ad condonatis paribus (ut k.) memoriae condamnatio (commendamus h.) rustim sibi venduare (rursus sibi vindicare helyett) cum exequa militum manu (exigua h.) — Ld. Századok 1885. évf. 213. Tört. Eletr. I. évf. Széchy Mária 144. 150. 151 l. stb. Ajánljuk ezeket a nem álszevek alatt írt munkákat is Hubényi-Ember „jeles történész“-ünk kutató figyelmébe. Ezekben a latin szarvas-bogarak-nak igen szép diszpálizást tűzheti gombostűre. (E haragos fegyverekkel harcoló vetélytárs, mint az kétségeltel bizonyult nem más, mint Acság Ignác.)

Nyári színház.

(Gábor Áron a székely ágyúhős. Látványos történeti színmű Irta Deréki Antal Zenéjét szerző Kelemen Lajosné Zathureczky Berta.)

A nyári színházban tegnap nyári premiere volt. Ágyuzás, gőrgöttz, jajveszék, csataképek, hős anyák, apák, fiúk és leányok elvérése, leégett város, rohanó statistér, dörgő frázisok és más színpadi jelenetek ősz-szehordott garmada, melyből Deréki Antal hevenyészett egy — galimathiaszt.

Gábor Áron egyetlen jelenetén sem látszik meg nyoma az író öntudatosságának. Még csak a cifra frázisokat is mind halottuk, melyet Deréki csak egy kapkod elő hevenyében emlékeztetnek tárházából. A szereplők minden felvonásban jönnek mennek, beszélnek — még pedig szörnyű ékesen s nem és adják alább mint tesztem azt: „Ércágyúink bömbölő szótata“ „párolgó piros vörünk áztatta szent rögök“ s aztán még egy rakás nagy mondas, melyek váratlanul lepik meg az embert és ejtik kétségbe a jó izlést. Alpathos a darab minden sorából kilöbázik, melylyel a színészek és színésznők menydörögve szagattják a kulliszákat. Maga Gábor Áron csupa alpathosból van összegyurva. Borbáth Eszter (Szentesi Ilon), beáll a Gráhusuk anyjának, vagy a Coriolanus mamájának, vagy Dobó Katiczának és minden szava halál, kárhozat, honszerelem, koldusbot, és égo szurok.

Berde Mózes, akit azon szerencse ért, hogy már életében a színpadra került, — olyan ékes diktiót tart, hogy a mostani, a ki egy zártszékből nézte akkor viselt dolgait, nem ismert önmagára.

Vajdon hitte-e Szentgyörgyi, hogy belőle még Berde Mózes lesz és hitte-e Berde, hogy ő egyszer bajt ad Szentgyörgyinek?

Vannak olyan jelenetek is a darabban, a melyek egyáltalán nem tartoznak oda. Az 5-ik kép mit keres a darabban. Miközbe Numával? Mi szükség van arra, hogy az oláh tribun olyan nagylelkűséget fitogtasson, a mi nem tartozott a Hórák, Klokák, Axentik és más ehhez hasonló rüpkök tulajdonához és mi szükség ahhoz, hogy színpadról portálják a história meghamisítását? Mit is beszél a tribun?

Övék volt e föld még a rómaiak előtt. Ilyenformát mond utánózhatalan frázissal. Ohó! Még egy rossz darab bűneit sem szabad hamis állításokkal nagybobra növelni.

Az író különben a nemzetiségi ellentétek aranyhidját szerette volna e jelenetben bemutatni, de ahhoz sem elég tudása, sem elég tapintata nem volt. Különben ez a kép egy rossz toldalék, a mely csak nyújtja a hosszú lére eresztett darabot.

A magyar szabadságharc küzdelmes szép korát az ilyen darabok nem a megfelelő magaslatra emelik, de, profanizálják a jó alkalmul szolgálnak arra, hogy ez a nemzedék, mely rendszeresen ugy van nevelve, hogy gunyt üzzön az ősök lelkesedéséből, a jobbik pirulása mellett ne vessen.

A külsőségekre nézve megjegyzem, hogy a férfiak viselete nem székely, — akármí, de nem székely. A tájszólást abba kell hagyni, mert azt amugy se tudják. A tánc? Hát a táncz mi volt? Lehetett valami az oláhból, valami a százból, valami a többől is benne, de a székelyből nem volt semmi. A székely táncznak van bizonyos karaktere, és semmi esetre sem áll afféle zagyalékból Faludi uram.

A képek közül Kézdivásárhely egése sikerült, de a kökösi csatáról ne beszéljünk komolyan. A közönség nem vette komolyan és Osváth sem, a ki pedig itt Szakramentovicsként futott és ledöntette Gábor Áronnak azon ágyuját, a melyik most Sz. Diénes szerint bizonyosan a Maros hullámaiban várja a fiumei buvárkészüléket.

A látványosság kedvéért még egy pár vasárnap meglehet nézni. Zenéje a Kelemen Lajosné szerzeménye és elég kellemes zene.

TUSKE PÁL

KÖZGAZDASÁG.

Uj vasút.

III.

A kölcsönért természetesen a vármegye felelős, s a kölcsön 46.000 frtnyi évjáradékának fizetését feltétlenül biztosítani köteles, a mi a hitelező pénzintézettel szemben a 9 egynegyed százalekig terjedhető pótdadó lekö-tése után történik.

Mint hogy azonban a vármegyét, mint az elsőbbségi részvények tulajdonosát ezen részvényeknek a vasut tiszta jövedelméből első sorban kielégítendő törlesztési részlete és 5 százalékos osztáléka illeti meg, s az így befolyó összegek a vármegye által a kölcsön évjáradékának fedezésére fordítandók, tényleg nem az állami egyenes adók 9 egynegyed százalékának, illetve 46.000 frtnak pótdadó-képen leendő kivetésére lesz szükség, hanem

csak azon különbözetnek kivetésére, mely a kölcsön évjáradékából az elsőbbségi részvény törlesztési részletének és osztálékának beszámítása után esetleg fedezetlenül marad.

Ezen különbözet szám szerint ma még természetesen meg nem állapítható — de mitután a helyi érdekt vasutak az eddigi tényleges eredményekből levont statisztikai adatok ta-nusága szerint a befektetett tőkék arányában évenként átlag 3-29 századnyi tiszta jövedelmi felesleget eredményeztek, ezen tényről következtetni lehet arra, hogy a nagyszében-feleki vasutvonal 1.300.000 forintnyi költségei után évenként átlag 42.770 frtot fog jövedelmezni.

E szerint a vármegye által felveendő kölcsönnek 46.000 forintnyi évjáradékával a pótdadó terhére időlegesen évenként csak mintegy 3.800 forint esnék, s így a 9 egynegyed százalek erejéig megszavazott pótdadóból évenként átlag alig 1 százalék kifizetése válnék szükségessé.

De nem hagyható figyelmen kívül az egyes helyi érdekt vasutak forgalmának és jövedelmességének folytonos emelkedése által igazolt azon feltevés sem, hogy a nagyszében-feleki vasutvonal jövedelmessége főleg a vöröstoronyi román csatlakozás megnyitása után jelzett átlagot is meg fogja haladni, s így habár nincs kizárva azon eshetőség, hogy a vasut jövedelme megnyitlának első kezdő éveiben a midőn a vasutnak az eddig megszokott szállítási móddal, nevezetesen a tengelyen való fuvarozással kell versenyeznie, talán a jelzett átlagot nem fogja elérni, ugy viszont bizonyosra vehető, hogy a vasut jövedelmessége fokozatosan, mihelyt a vasut mentén létező fa-és egyéb nyers termények kiaknázására a feldolgozásra remélhetőleg iparrálatatok alakulnak, fedezni fogja az elsőbbségi részvények törlesztési részlete és osztáléka által a vármegyei kölcsön évjáradékának legalább is igen tekintélyes részét sőt remélhető, hogy az első években kive-tendő pótdadók — a későbbi évek jövedelmi feleslegeiben a vármegye javára megtérülni fognak.

A vármegyre nézve tehát hasonlíthat-lanul előnyösebb a vasut elsőbbségi részvé-nyének megvétele, mintha az engedélyt ké-rők által eredetileg kibocsátani czélzott kö-tvények kamat- és törlesztési részleteit biztosította volna.

De előnyös ezen módokat a törzsrész-vényesek érdekeinek szempontjából is, mert a hiányzó tőke beszerzése céljából 1.173.000 forint, hanem csak 845.000 forint értékű elsőbbségi részvény kibocsátására lesz szükség, s így előbb remélhetik azon idő be-következtetését, a midőn a vasut a kisebb osztálékat és törlesztést meghaladó tiszta jövedelméből törzsrészvényekre is osztálék jutand.

Végül előnyös ezen megoldás a közér-dek szempontjából is, mert a mennyiben a hiányzó építési tőkerészt nem kötvények kibocsátása útján, a melyeknek biztosítására nemcsak a vasut jövedelmei, hanem annak állandéka tartozéka is leköteendő lettek volna hanem elsőbbségi részvények kibocsátásával fog beszerezetni — az engedélykönymban a Vöröstorony-szorosig való folytatás bizto-sítására felveendő kikötések pontos megtar-tásáért az alakulandó részvénytársaság az egész alapitoke erejéig szavatolni fog s így a vöröstoronyi csatlakozás, mihelyt az e rész-ben a román kormányai folyamlatban lévő tárgyalások eredményre vezetnek, a csatla-kozásnak magyar vonala az államkincstár minden jelentékenyebb megterhelése nélkül és azonnal megépíthető lesz.

Mindezek alapján és tekintettel arra hogy egy a helyi érdekek, mint a közérdek szempontjából mielőbb megépítendő nagyszé-ben-feleki helyi érdekt vasut építési és üz-lebberendezési tőkéjének biztosítása s ez ala-pon a vasut engedélyezése a Szében vár-megye törvényhatósági bizottsága részéről az elsőbbségi részvények átvételére iránt ho-zott határozat jóváhagyásától függ, tekintet-tel továbbá arra, hogy a szóban forgó vasut engedélyezése és megépítésének biztosítása előtt a már szintén engedélyezés alatt álló felek-fogarási helyi érdekt vasut sem lesz engedélyezhető és megépíthető, a kérdéses vármegyei határozat jogerőre emelést czélzó törvényjavaslat elfogadása óhajandó.

LEGUJABB.

(Az „Ellenzék“ eredeti távirata.)

Uj kamarás.

Budapest, junius 8.

Magyar-nagyszombori Sombory Lajos országgyűlési képviselőt ő felsége kamarási méltósággal ruházta föl. Ez által 2000 frtal szaporodott a Hof-titeltaxenfond, melynek hivatása a bécsi műipart pártfogolná.

Főispán jelölt.

Bpest, jun. 8.

Hunyadmegye főispánjává Szent-kereszty György bárót akarják ki-nevezni. E tekintetben most folynak a tárgyalások. Beavatott körök nem hi-szik, hogy Szentkereszty báró elfogadná ezen állást, mivel csak nem régen ugy nyilatkozott, hogy „anyanyira számár még nem vagyok, hogy főispánságot fogadjak el.“ (Vederemo. Szerk.)

Felelős szerkesztő:

BARTHA MIKLÓS.

Szerkesztő és kiadólaptulajdonos:

MAGYARY MIHÁLY.

565. (2—3)

566. (2-3)

563. (3—3)

572.